

Gek huis nodigt fantasie uit:

Jac.J. Luyckx

Verwersstraat 85

De fusie van twee percelen in 1768 maken van Verwersstraat 85 een wel zeer aanzienlijk huis. Maar innerlijk merkwaardig verkaveld om twee families Van Rosmalen en tegenwoordig ook nog een haptonoom (85a) onderdak te verlenen, is het voor een van de bewoners, Lucie Zweers-van Rosmalen, tegelijk een 'gek huis'. 'In het begin snapte ik er ook niets van hoe het in mekaar zat.' Aan de andere kant scheidt dat ongekende mogelijkheden. Rien van Rosmalen-Zweers: 'Zoveel ruimte nodigt uit om onze fantasie te laten werken.'

Het brede herenhuis werd gebouwd in 1776, na samenvoeging van twee smalle middeleeuwse huispercelen. De rechter toegangsdeur werd na 1945 geplaatst; voorheen bevond zich hier een venster. De opname dateert uit 1962. (Foto: BAM)

Rien van Rosmalen, stedenbouwkundige, hoofd van de afdeling Openbare Ruimte en Verkeer van de gemeente 's-Hertogenbosch, die samen met zijn broer Harry het pand bewoont, verklaart om te beginnen het naambordje op de deur: 'Zweers & Van Rosmalen'. 'Toen de wet daartoe een aantal jaren geleden de mogelijkheid bood, hebben we er gebruik van gemaakt: Lucie staat te boek als

Zweers-van Rosmalen, ik heet Van Rosmalen-Zweers. Dat maakt wat onderscheid. Niet overbodig, want in de Verwersstraat wonen 24 Van Rosmalens...'

Het pand Verwersstraat 85 heet een 'huis met fraaie gevel, met twee ingangen, omlijst door geblokte pilasters en kroonlijsten op voluutconsolen (= met krulvormige versiering) en mooie deuren met amandelvormige kus-

senpanelen'. De vroegste bronvermelding van het huis reikt terug tot 1508, maar dat betrof het oudste, van de straat af gezien linker deel van het pand. In 1768 aangekocht door mr. Antoni Martini, pensionaris van 's-Hertogenbosch, voegde deze het naastgelegen pand aan zijn pasverworven bezit toe. Hij liet het geheel in 1776 niet alleen voorzien van een nieuwe gevel, een bakstenen lijstgevel, maar moffelde ook de twee puntdaken, die aan de achterzijde nog duidelijk te onderscheiden zijn, achter een gestrekte leien dakwand, waardoor de nokrichting evenwijdig aan de straat loopt. In het voordakschild zitten twee vierruits dakkapellen met gebogen frontonafdekking. De geknikte vorm van de voorgevel herinnert nog aan de oorspronkelijke perceelsindeling. Op de begane grond en eerste verdieping zien we resp. acht- en zesruits empire-schuiframen met brede middenstijl. Rien van Rosmalen: 'De samenvoeging van beide panden is nog altijd heel goed te zien. Het linker gedeelte is een heel ander huis dan het latere rechter perceel.' De linker muur van de lange gang die de vroegere percelen intern scheidt en tegelijk ook verbindt bewijst met zijn dikte en de muurankers die in de aangrenzende zitkamer – 'de grote salon' – zichtbaar zijn gehouden, een buitenmuur te zijn geweest. Als gangwand is deze muur bekleed met kunstmarmor dat indertijd door een andere Van Rosmalen, van kunsthandel Borzo, is aangebracht.

Tweedeling

Sinds 1920 is het pand eigendom van de familie van Rosmalen, intussen de vierde generatie, zij het dat de overgrootvader – Jan van Rosmalen, wiens geschilderd portret naast een prachtige oude familiefoto in de hal figureert – er maar heel even heeft gewoond. Het was de grootvader van Rien die samen met een broer de tweedeling van het pand bewerkstelligde, niet simpelweg in de vorm van een beneden- en een bovenwoning, maar door een min of meer verticale opdeling van de beschikbare ruimte. En dat met een precisie, die des aannemers genoemd mag worden. 'Toen wij het huis begin 1998 kochten hebben we 't helemaal laten beschrijven. Daarbij bleek dat de broers het heel secuur hebben verdeeld. De oppervlakte van beide woningen is tot op de centimeter gelijk.' Het is met bewondering dat Rien van Rosmalen dit vaststelt, want: 'Als je er nu doorheen loopt snap je niet dat ze er ooit uitgekomen zijn'.

Het zit dan ook tot op de dag van vandaag nogal ingewikkeld in elkaar. Rien van Rosmalen en Lucie Zweers bewonen de benedenverdieping, maar hebben op de eerste verdieping hun slaapkamer annex badkamer, en op zolder nog drie kleine slaapkamers. Harry bewoont, met z'n vrouw Ellen en de kinderen Nynke, Leo en Jan, de eerste verdieping en een deel van de tweede verdieping. Op de begane grond deelt hij de hal, het afgescheiden voorste stuk van de lange gang. Dat de woning van Harry van

Het Christus/Jezus-monogram in een van de plafonds van het huis. IHS is een afkorting van de Griekse spelling van de naam Jezus: IHCOYC. Onder invloed van de middeleeuwse schrijfwijze verschijnt de afkorting IHC en later IHS. IHS is dus een afkorting van de naam Jezus, in drie Griekse hoofdletters. Vrome vondsten zijn van latere datum. Zie hierover Bossche Bladen 1999 nr. 1, p.32. (Foto: BAM)

Rosmalen thans groter is dan die van Rien doet niets af aan de precisie van de grootvader en zijn broer. Rien heeft het voorste stuk rechts, de vroegere eetkamer, verhuurd aan een haptonoom. Dat kon zonder problemen omdat het rechter deel een eigen ingang had, eertijds de toegang tot het aannemersbedrijf Van Rosmalen.

Nagemaakt

Het zijn twee fraaie deuren. Met glas-in-lood bovenlichten, geblokte omlijstingen en kroonlijsten op gesneden consoles. Exact gelijk. Rien van Rosmalen vertelt: 'Toen mijn grootvader hier een aparte ingang voor het personeel wenste, heeft hij de deur van het woonhuis precies nagemaakt', al blijkt door een lichte beschadiging dat de massief koperen knop in het midden van de originele deur op de imitatie een loden afgietsel is met een laagje koper. 'Ik ben er trots op dat in die tijd, begin jaren '20, zoveel historisch besef bestond dat aansluiting werd

De achterzijde van het pand. (Foto: Albert Schreurs)

gezocht bij het oude, hoewel het eigenlijk maar om een bedrijfsingang ging.' Trots te meer omdat de amandelvormige kussenpanelen, de bovenste verticaal, de onderste horizontaal, zeker niet eenvoudig na te maken waren. Het aannemersbedrijf was jarenlang in de Verwersstraat gevestigd. Aan de voorzijde, nu praktijkruimte van de haptonoom, werden de dure houtsoorten opgeslagen. In de tijd van Martini evenwel de eetkamer. Lucie Zweers: 'Ik noem het dinerzaal want als je de beschrijving leest in het boek *'s-Hertogenbosch Binnenskamers* moet de tafel er heel mooi gedekt zijn geweest.'

Achter de vroegere houtopslag bevond zich het kantoor van het aannemersbedrijf, ooit huiskapel en nu bibliotheek/werkkamer. Daar weer achter is een open binnen-

plaats, die verder aansluit op het vroegere achterhuis, als vroeger weer keuken, maar in de tijd van het aannemersbedrijf kantine voor het personeel. Rien van Rosmalen: 'Als hommage aan alle bouwvakkers, die daar ontelbare voetstappen hebben liggen, hebben wij de uitgesleten dorpel naar de keuken gehandhaafd.' Aan de tuinzijde heeft een klein raampje echter plaatsgemaakt voor 'heerlijke openslaande deuren'.

Werkkeuken

Aan wat Zweers & Van Rosmalen noemen een werkkeuken liggen twee gedachten ten grondslag. 'Het idee voor een sobere, werkachtige keuken hebben we opgedaan in het atelier van Frida Kahlo tijdens een vakantie in Mexico, vlak

voor de verbouwing.' De sobere lange houten keukentafel wil echter ook herinneren aan de kantine van weleer, 'al verklaarden de werklui die de verbouwing uitvoerden ons voor gek. Het contrast met de rest van het huis is juist het leuke ervan.' Langs de langste wand een aanrechtblad met kookplaat en gootsteen, waaronder stalen vloerroosters als open schappen. Rien: 'Dat is een concessie aan mij. Bij een dichte keuken moest ik altijd drie kastjes open trekken voor ik bij de pan was die ik wilde hebben. Nu zie je waar alles staat.'

Achter de kantine bevond zich de werkplaats. Deze heeft plaatsgemaakt voor het huizencomplex 'Beurde Poort', waarin, aansluitend op de binnentuin, ook een 'aanleunwoning' voor de moeder van Rien van Rosmalen.

Vanuit de binnentuin is duidelijk te zien hoe, merkwaardigerwijs, de naastgelegen taveerne 'Den Oetel' ter breedte van wat wellicht ooit een gang is geweest, penetreert in het pand Verwersstraat 85. Op de eerste verdieping blijkt anderhalve meter buitenmuur bepleisterd. Het markeert tot hoever de eigendom van De Oetel onder het dak van de Van Rosmalens steekt, terwijl beneden deze 'indringer' ook nog een stukje van de tuin heeft geconfisqueerd in de vorm van een kleine uitbouw. Aan de voorzijde van het pand is van een dergelijke penetratie evenwel geen sprake, zodat de vroegere voor-salon, kantoor van Lucie Zweers die onlangs een managementadviesbureau is gestart, zoveel breder is dan de daarachter gelegen grote salon met serre.

Plafonds

Toen Zweers & Van Rosmalen er begin 1998 hun intrek namen is het pand helemaal verbouwd en gerestaureerd. 'Niks erger voor een monument dan drie generaties aannemers als bewoners. Het pand moest helemaal uitgekleeft worden om het te ontdoen van alle eikenhouten balkenplafonds, lambrizeringen, open haarden en wat al niet meer. In hun oorpronkelijke staat teruggebracht zijn de plafonds het meest bijzonder.'

'In wat wij de bibliotheek noemen – vroeger huiskapel, waarschijnlijk uit de tijd dat er een begijntje heeft gewoond, eind zeventiende eeuw – zit het oudste en bovendien meest interessante plafond.' Met in het midden het welbekende IHS-motief, het monogram dat staat voor 'Jezus, redder der mensheid'. Daarnaast zijn enkele kleine medaillons met afbeeldingen uit het Oude Testament, een engel en een ster te onderscheiden als 'typische voorbeelden van echte volkskunst'. Door zo op het oog verschillende bruine plekken lijkt het plafond niet af. Maar daar is een verklaring voor: 'Toen we het 'mooie' eikenhouten plafond van mijn grootvader weggemept hadden, viel het oude stucplafond bijna naar beneden. Hele stukken eruit. Compleet terugrestaureren was dan ook onmogelijk. Dan zou je er teveel bij hebben moeten maken. Dat zou de oorspronkelijkheid geweld hebben

aangedaan.' Dit alles op instigatie van de Belgische prof. Lode de Clerq, een expert op dit gebied: 'Die man wist werkelijk alles'.

Het plafond van de grote salon dateert van de verbouwing door Antoni Martini in 1776. Een vlak plafond met kooflijststructuur, pronkend met prachtig stucwerk met in de vier hoeken fraaie medaillons, voorzien van een guirlande en strikken, met de beeltenissen van de oude Griekse dichter Homerus en de Latijnse Vergilius, de Romeinse keizer Constantinus M (Constantijn de Grote) en Pius Augustus, aangenomen zoon van Julius Caesar. In de voormalige kleine salon van wat Rien van Rosmalen omschrijft als 'een apart huis met drie stijlen' tenslotte een plafond in Empire-stijl uit 1791, zoals ook blijkt uit de cijfers in de hoeken die samen dit jaartal vormen. 'Heel sober, maar dat was de mode van die tijd.' En strak: een licht plafond, voorzien van een donkere 'lijst' met in het midden een rozet.

Blusdouches

Naast het kantoor van Lucie Zweers, eerder hoofd van de Sociale Dienst van de gemeente 's-Hertogenbosch en adviseur van de minister van Sociale Zaken, de gemeenschappelijke hal, met aan de muur behalve oude portretten een kapstok met Delftsblauwe tegeltjes en een 'minidekenkist' waarin, naar Rien van Rosmalen zich nog herinnert, vroeger de pianoboeken werden bewaard.

Boven als gezegd een (ruime) slaapkamer met aansluitend, op verhoogde vloer, een open badkamer met een zinken bad. 'Verrijdbaar, zodat we desgewenst in bad televisie kunnen kijken.' De roestvrijstalen wasbak aan het halve scheidingsmuurtje sluit, hoewel afkomstig uit het gangbare fabrieksassortiment, wonderwel aan bij het zinken bad, terwijl voor de (twee) douches weer voor het extravagante is gekozen. Het blijken bedrijfs-'blus'-douches.

Op het aandeel zolder van Rien van Rosmalen drie slaapkamers – 'voor al die tantes van mij' – met ouderwetse plankenvloeren. 'Want grootvader had zeven kinderen en diens broer negen.'

Tenslotte: onder de vroegere kapel, eerder herenkamer, completeert een tongewelfde kelder met gemetselde ijs-selstenen stellingen voor de wijnopslag dit gekke huis met zijn onbegrensde mogelijkheden.

Bronnen

- Archief afdeling Bouwhistorie, Archeologie en Monumenten, Gemeente 's-Hertogenbosch